

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BJERRING BRO MØLLE

ERIK BRØCH

BJERRING-BRO-MØLLE

Som en afdeling af Bjerringbro Bibliotek er vi begyndt at opbygge et Lokalhistroisk Arkiv for Bjerringbro kommune indeholdende alle udkomne eksemplarer af Bjerringbro Avis og store samlinger, især om de nordøstlige sogne, skænket af arvingerne efter lærer Poulsen, Løvskaal, som udgav Viborg Amts Degnehistorie, samt enkelte foreningsarkiver.

Som eksempel på, hvad disse samlinger, suppleret med stof fra Landsarkivet i Viborg, kan oplyse, har E. Broch skrevet en lille bog om BJERRING-BRO-MØLLE.

Efter at man har fået bedre plads på det udvidede bibliotek, udsendes denne opfordring til Bjerringbro kommunes indbyggere om at overlade biblioteket, hvad man måtte ligge inde med af gamle billeder, film, dokumenter, breve og andet trykt eller håndskrevet, som man kunne ønske bevaret for eftertiden, da det har vist sig, at meget opbevares under utidsvarende forhold, der sikkert allerede har gjort et for stort indhug i disse ting, som også gerne modtages som depositum.

Med venlig hilsen

Søren Pedersen
borgmester

J. P. Rank
form. for kulturudv.

Kurt Melgaard
bibliotekar

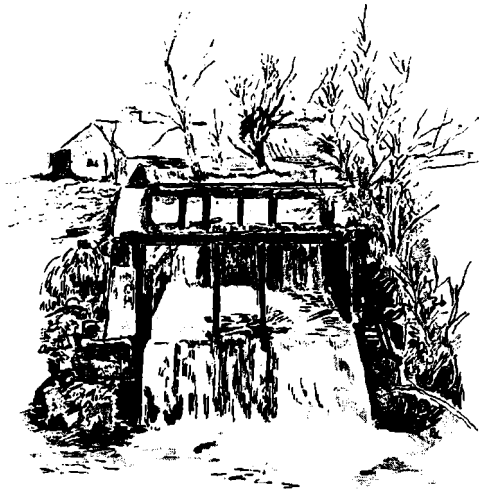
Erik Broch

BJERRING-BRO-MØLLE

BJERRING BRO MØLLE

ERIK BROCH

LOKALHISTORISK ARKIV
BJERRINGBRO KOMMUNE
MCMLXXIV

Bjerring er det danske ord, der kendes videst om på jorden, idet navnet er opkaldt i strædet mellem Amerika og Asien. I en gård i Bjerring levede 1496 en værtshusmand Jens Andersen, hvis efterkommere over Viborg, hvor de tog deres fødebys navn som slægtsnavn, bl. a. kom til Horsens, hvor søfareren Vitus Bering fødtes 1681; han konstaterede 1728, at der ingen landfast forbindelse var mellem Asien og Amerika, og siden har strædet båret hans navn.

I sammenligning hermed bliver alt det følgende kun krusninger på overfladen af den hjemlige andedam, og om Bjerring by skal kun nævnes et par lange linier, der fører tilbage til middelalderen. Erik Lassen var herredsfoged

først i 1500-tallet. Han var selvejer i Bjerring, men flyttede senere til Kvorning og bortfæstede gården til Anders Simensen. Ved opgøret under Grevens Fejde holdt Erik på Skipper Klement og måtte 1534 for at løse sin hals afstå gården i Bjerring til den nye konge. Efter bondens død 1540 lykkedes det hans svigersønner at genkøbe hans ejendomme så fri som før fejden, men 1574 anlagde lensmanden på Hald sag på kronens vegne mod arvingerne i Kvorning og Bjerring, som man mente var sluppet for billigt, og herredsfoged Anders Andersen (1543–1623) i Hjermind pådømte en årlig afgift på 2 tdr. byg og 1 pund smør, og i lensjordebogen 1614 indførtes, at den i året 1587 formeredes med 1 bol i Bjerring, som blev de Kvorningkarle fradømt og kongelig majestæt tildømt. Fæsteren hed 1614 Jens Brun og 1688 Kjeld Jensen og Lars Pedersen, og da hørte gården under Ulstrup.

Den anden historie begynder 1517, da Jes Kjeldsen i Bjerring fik tingsvidne på, at fiskeriet i Bjerring sø tilhørte ham, og 1519 tilsikrede Christian II sønnen Kjeld Jessen besiddelsen af gård og sø, som faderen havde gjort lovhævd på. 1539 lod Kjeld og Simes Jessen anførte breve læse ved herredstinget. I 1654 optoges vidne på, at Bjerring sø tilhørte en gård i byen og ligeledes 1687 af Chr. Skeel til Ulstrup, som da var i besiddelse af gården.

Bjerring mølles historie er bedre belyst. 1528 hed fæsteren Poul Møller. 19/7 1571 afstod lensmandens forrige foged på Lundenzes Thomas Svendsen (Orning) en selvejergård i Bjerring med en eng ved Bjerring mølle, som dammen oversvømmede, og hvoraf der svaredes 1 ørte korn i landgilde, til kronen mod at få Odsgård i Vinkel. Året efter mente lensmanden på Hald, at kronen var blevet snydt, men det ordnede sig, da Thomas Svendsen, nu

i Bjerring, som ridefoged for Hald fritoges for landgilde, ægt og arbejde; alt tyder på, at handelen gik tilbage. Samme år klagede Esper Møller over, at der til skade for møllens søgning var bygget 2 møller i forstrøget og ovenfor. 1599 var Niels Møller skyldsæt til 10 ørter mel, mere end 1 ton, men 1611 var møllen øde, og skatten halveredes samtidig med, at tømmeren i Mammen fik 16 daler for 36 dages reparationsarbejde. 1620 hed fæsteren Jens Frandsen, 1631 Søren Jensen og 1633 Dorete Møller. En bemærkning 1634 om kørsel af materiale til bispens residens i Viborg fra Bjerring mølle vidner om den senere pramfart. 1637 hed fæsteren Christen Møller, men i præsteindberetningen 1651 er møllen igen øde. 1654 optrådte Anders Jacobsen i Bjerring mølle i et retsmøde, og i 1664 og 1688 hed mølleren Niels Jensen.

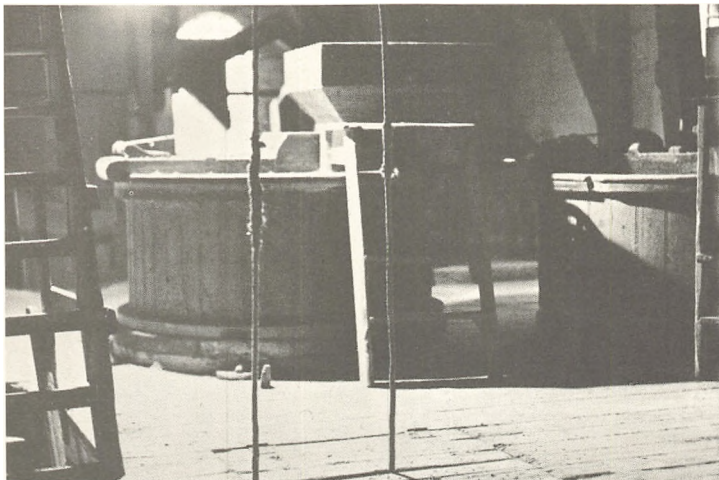
Ifølge matriklen 1664 var det samlede hartkorn 4 tdr., og mølleren skattede 6 ørter mel, 5 til kronen og 1 til selvejerer Anders Albertsen i Bjerring for noget eng, som mølledammen var opstemmet på. 25/10 1664 solgtes kronens part med Hald slot til jøderne de Lima, og inden næste matrikel 1688 var $\frac{5}{6}$ af 4 tdr. = 3 tdr. 2 skp. 2 fjerdingkar 2 album, solgt til assessor i admiralitetet Hans Knudsen Viborg til Sandagergård, mens $\frac{1}{6}$ = 0-5-1-1, var overgået til Inger Christensdatter i Bjerring, hvor selvejergårdmanden nu hed Laurs Andersen.

I matriklen 1688 nedsattes mølleskylden til nyt hartkorn 1-4-3-0, og dertil var kommet et jordtilliggende, der beregnedes til 0-4-3-0, hvilket i alt gav 2-1-2-0, men allerede i marts 1689 blev Bjerringdamens sjettedel, som beregnet af 2-1-2-0 gav 0-2-3-2, udlagt til ryttergods, mens de $\frac{5}{6}$ af 2-1-2-0 = 1-6-2-1 18/11 1692 beslaglagdes for resterende skatter. Ved skøde af 14/5 1703

Til venstre vandmøllen og stuehus

solgtes sidstnævnte 1-6-2-1 på nær jordens hartkorn 0-4-3-0, altså 1-1-3-1 af Christen Andersen som et øde møllested til Hans Pedersen fra Søndermølle ved Viborg, som 6/12 1717 ved auktion købte de 0-2-3-2 af mølleskylden fra 5. rytterdistrikt for 26 rdl. og jordhartkornet 0-4-3-0 fra amtstuen for 10 rdl. Endelig købte han 1/5 1725 tilbagekøbsretten, som kronen havde forbeholdt sig ved alt godssalg i kriseårene efter svenskekrigene; den beregnedes af gl. hartkorn 2-4-3-2¹/₂ à 3 rdl. pr. tønde til 7 rdl. 83 sk., så nu sad mølleren som fuldstændig selvejer

Interiør fra møllen

og i gode økonomiske kår; han havde bl. a. 220 rdl. til gode hos Lars Nielsen Skophus på Marsvinslund mod pant i gården Knækkeborg.

Hans Pedersen Møller, der var søn af Peder Sørensen i Søndermølle, som overtoges af datteren Johanne gift med Laurits Møller, giftede sig 23/9 1703 i Viborg søndre sogn med Maren Nielsdatter i Gravene. Datteren Boel Hansdatter fødtes 1705 og ægtede 1732 Niels Lem af Randers, og datteren Hylleborg giftede sig 1643 med ladefoged på Fussingø Anders Nielsen, som Hans Møller ved sin død 1747 overlod Viborg Nørremølle, købt 1743, som sønnen Niels Andersen solgte 1778. Den yngste søn Jens Hansen Møller, født 1721, død 1785, blev præst på Alrø 1758;

Møllegården set fra vest i halvfemserne

hans datter Dorette Johanne Møller blev gift med præsten i Tyrsted Peter Schandorf, men hans 2 stedbørn Jakobine og Niels Spandet, også præst på Alrø, blev begge gift med næste slægtled på Bjerring mølle.

Den næste ejer af Bjerring mølle, Niels Hansen Møller, fødtes 1712 og fik af faderen skøde på jorden 1/3

Toldkop 1868

1743; samme år giftede han sig med Ane Kirstine, som var datter af kromanden Isak Andersen i Åbrohus, og som begravedes 30/3 1768, 42 år gl. Møllerens formue opgaves til ved ekstraskatten 1744 til 900 rdl., hvoraf svarede 27 rdl. – Datteren Maren, født 1748, ægtede 1783 som nævnt også en Alrøpræst, og deres søn overretsassessor Niels Møller Spandet, født 1788, blev medlem af Danmarks første rigsdag og var kendt som Grundtvigs sværddrager. Datteren Bodil blev også gift til Alrø, hendes mand Julius Sørensen Rosenmejers morfar Jost Rosenmejer havde 1698 overtaget alle øens gårde efter Nikolaj Vindts til Sandagergård til dækning af gælden efter dennes salig fader, ovennævnte Hans Knudsen.

Sønnen Isak Nielsen Møller var født 1755 og fik 1785 med Birthe Rasmusdatter i Bjerring en søn Christen, han rejste til Randers og tog 1798 borgerskab som skipper i Mariager. Endelig overtog sønnen Hans Nielsen Møller, født 1744, i 1785 møllen som sin arvelod, men for at betale besætningen måtte han i Fladbro kro låne 500 rdl., som sammen med den gamle møllers kontanter kunne give de øvrige arvinger 1500 rdl. ved hans død i 1792. Hans Møller begravedes 30/1 1796, og hans enke Jakobine Spandet fra Alrø giftede sig 18/11 1796 med Mourits Lar-

Sogneskæl

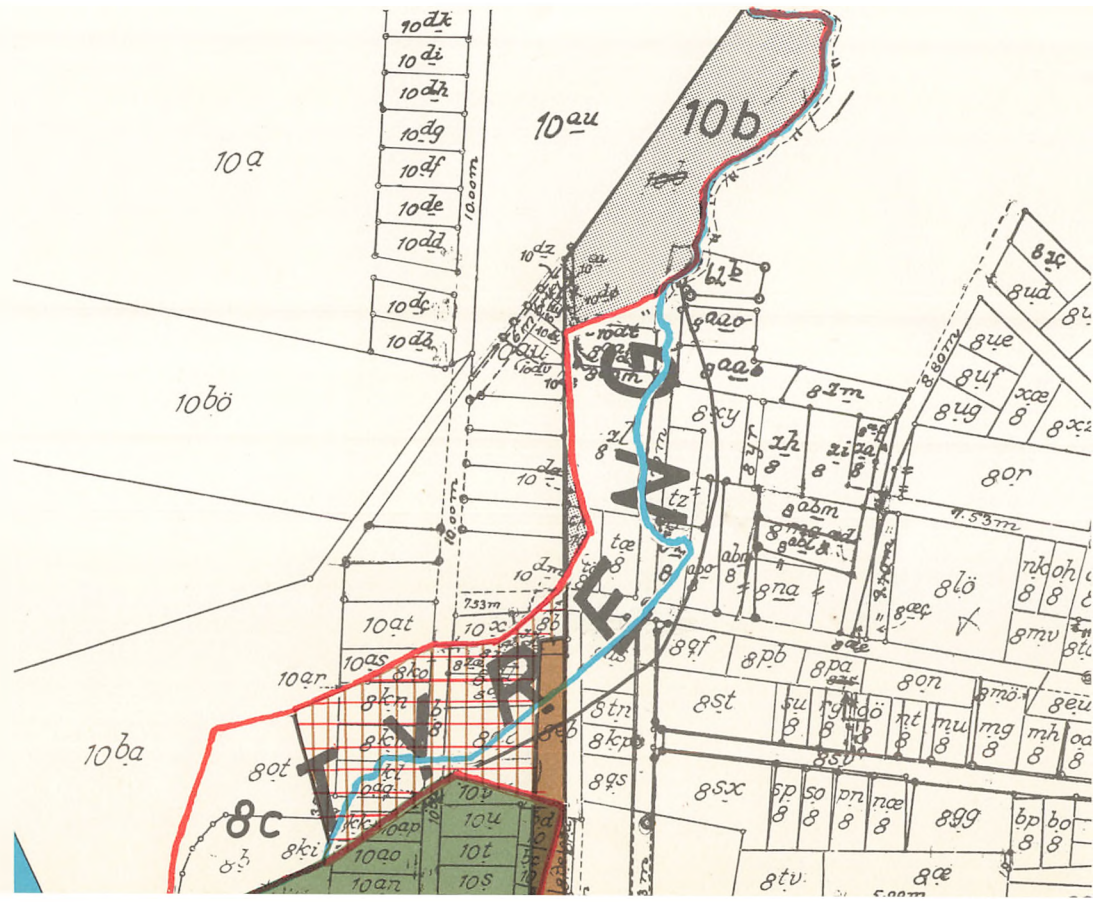

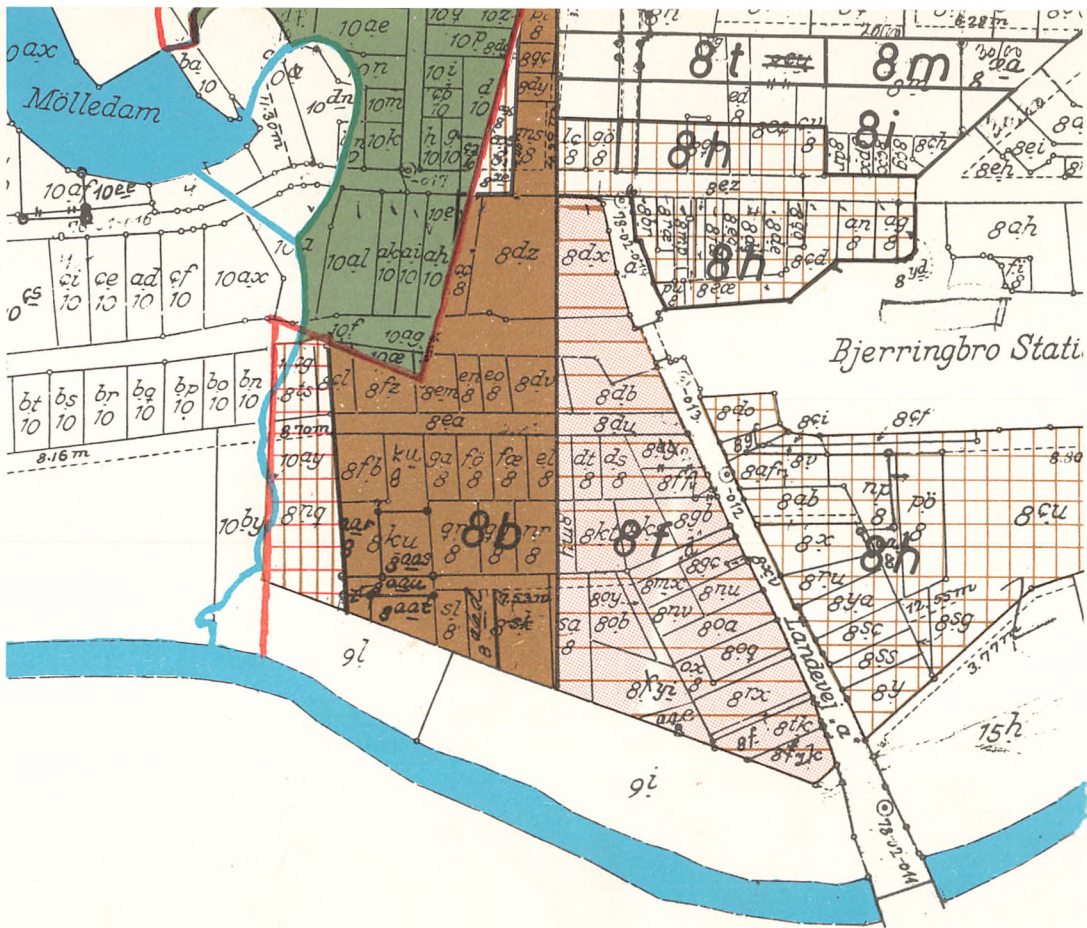
Købt 1841

Vandløb

Erhvervet 1806

Købt 1854

Afstået 1899 til
Mette Mogensen

Solgt 1841

Købt 1865

sen fra Ulstrup, der 23/6 1800 for 3900 rdl. skødede møl-
len, der ved brandtaksationen stod til 2040 rdl., til frem-
mede, hvorefter de købte Snastrup mølle i Framlev sogn;
1826 solgte hun kongetienden af Hjermind sogn og boede
da i Århus, hvor han døde 10/8 1824 og hun 3/10 1831.

Ligesom 1700-tallet fyldtes af 3 møllere af samme slægt,
forløb det næste århundrede væsentlig under 3 generatio-
ner af en ny slægt, og indtil denne dag har 1900-tallet
ligeledes været præget af en møller og hans far og søn.

De ny møllerfolk kom fra en gård i Bjerring. Her døde
1786 Jacob Mikkelsen 45 år gammel fra konen Ane Jens-
datter, født 1746, der efter mandens død fødte Jacob og
året efter giftede sig med Anders Eriksen, der var født i
Levring ca. 1757 som søn af gårdmand Erik Andersen,
født 1718, død 1798, og Maren Rasmusdatter. Anders
Eriksen købte 1798 sin gård i Bjerring og 1800 Bjerring
mølle; han var også sognefoged. Konens døtre Ellen og
Ane blev med et års mellemrum begge gift med Mads
Jespersen, født 1780, død 1806, der som strømpehandler,
købmand og gårdejer i Bjerring indrettede en regnskabs-
protokol, hvori hans eftermænd Christian Andersen Bach,
født i Hannest 1774, død 1836, og dennes svoger, sogne-
foged fra 1851 Niels Sørensen (Bach) fra Hannest skole,
der overtog gården henholdsvis 1807 og 1839, indførte
deres notater, til sidstnævnte døde 1875. Denne interes-
sante bog giver mange lokale og personalhistoriske oplys-
ninger, hvoraf så mange om møllen, at familieskabet nø-
jere er blevet blotlagt. Mads Jespersen var fra Vejrum-
brohus, som hans bror Jens Jespersen, død 1822, overtog,
han giftede sig 1810 med svigerinden Karen Jacobsdatter,
født 1783, død 1817, og senere med degnedatteren Ane
Marie Enevoldsen fra Hjermind, der 1822 giftede sig med

Enns Gård, Dalbaarnsboer, Skinnke, bygge om i 1814, og
 for af Biering, som for fordrigt med Niels Møller, og
 familie af Sallingsboer, og som er meget rig og vel
 som færdig og meget heldig, og som kun vil lige mange
 og Lykke: som er den og som er for det Meste, som er
 Dig og sin familis, og færdig, og som er utvungen
 som er den 30e Car, som er det og som er den
 at færdig og færdig, som er den familie, som er den
 Lige som er den og som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den
 og som er den, som er den, som er den, som er den

som er den, som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den

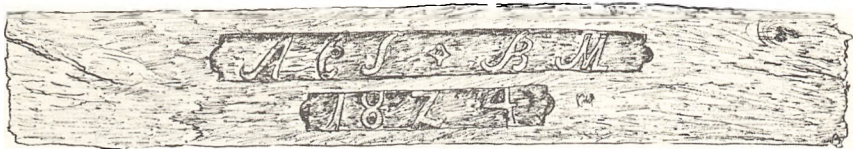
Christen Andersen, Biering, og som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den

13de Martz 1835 som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den
 som er den, som er den, som er den, som er den

Side af protokollen fra Niels Chr. Møllers gård i Bjerring

møllerens søstersøn landmåler Erik Pedersen, født i Levring 1793, og som døde 1877 i Vejrumbro kro, som hun havde overladt til sin søsterdatter fra Ålum skole og hendes mand Jens Hesselbjerg Sørensen. En anden bror Frederik Jespersen i Bro mølle var far til Karen, der blev gift med Niels Sørensen Bach i Bjerring, og hvis svigersøn var sognefoged P. C. Møller i Bjerring, og til møller Jesper Frederiksen, der blev gift med en datter fra Bjerring mølle. Deres far Jesper Madsen i Vejrumbrohus begravedes 5/6 1812 og moderen 1808. I nævnte bog nævnes: Arvepart efter vores bedstemor til stedbørnene 370 rdl. Angående vores bedstefars klæder, som nu i dag 24/5 er meget svag men ikke død, når han ved døden afgår er klæderne til deling. Når der videre læses, at der ved skiftets afslutning 27/7 er 450 rdl. alene til 3 børn i Bjerring (Ane Katrine senere gift med lærer P. Fårup i Hjerminde, Ellen Marie senere gift med lærer J. P. Vistoft i Ø og Jesper Madsen, død 1827), kan man nu synes, at indførselen viser smålighed, men dengang kaldtes det sikkert påpasselighed. Da begge forældre i Bjerring var døde, skrev stedfaderen: Min salig kones dødsfald var 25/2 1814, Ane Catrine Madsdatter fik hendes sengeklæder til Bjerring Mølle 17/6, og hendes dragkiste fik hun før. Nu har jeg indgået egteforening igen med Boel Sørensdatter i Hannest og vi agter med guds hjælp at holde bryllup 25/1. Senere: 29/8 1820 døde vores gamle og afbedagede bedstemor Ane Jensdatter i Bjerring mølle, hun lå ved hendes seng en 14 dage, hun lå meget stille og sov sagte og sødelig hen. 14/7 betalte jeg den arvepart som jeg havde modtaget fra Vejrumbrohus til mine stedbørn 75 rdl. med 93 rdl. 4 mk. 12 sk. til Anders Erigsen. 24/8 1823 modtog jeg af Jacob Jacobsen i Brou mølle 370 rdl. sedler

Porthammer fra laden

og tegn til mine stedbørn Jesper og Ellen Marie, som jeg tilbagebetaler, om han kommer nogenlunde til sundhed igen.

Men snart efter var det hyggelige familieforhold ødelagt: 19/8 1824 lod Anders Erigsen mig indkalde til at møde i Viborg ved en politiret om 100 rdl., men da samme er afgjort for 17 år siden, gav jeg til proces, min prokurator hedder Nybaar boendes lige for den gamle kirke i Viborg. Ved landsoverrettsdom af 30/5 blev Chr. Bach frikendt, men venskabet var forbi og senere læses: Der-som sognet skal skrive mere til min erklæring, da skal de ikke tage Anders Erigsen med mere, for han er alt for knævermundet, og tillige haver han ikke noget at sige. Det er næsten lige så slemt som det skudsmål, den næste sognefoged Laurids Loike får: Jeg talte med ham om at holde min stedsøn fri for kgl. tjeneste om det var muligt, men han er ikke altid som han taler.

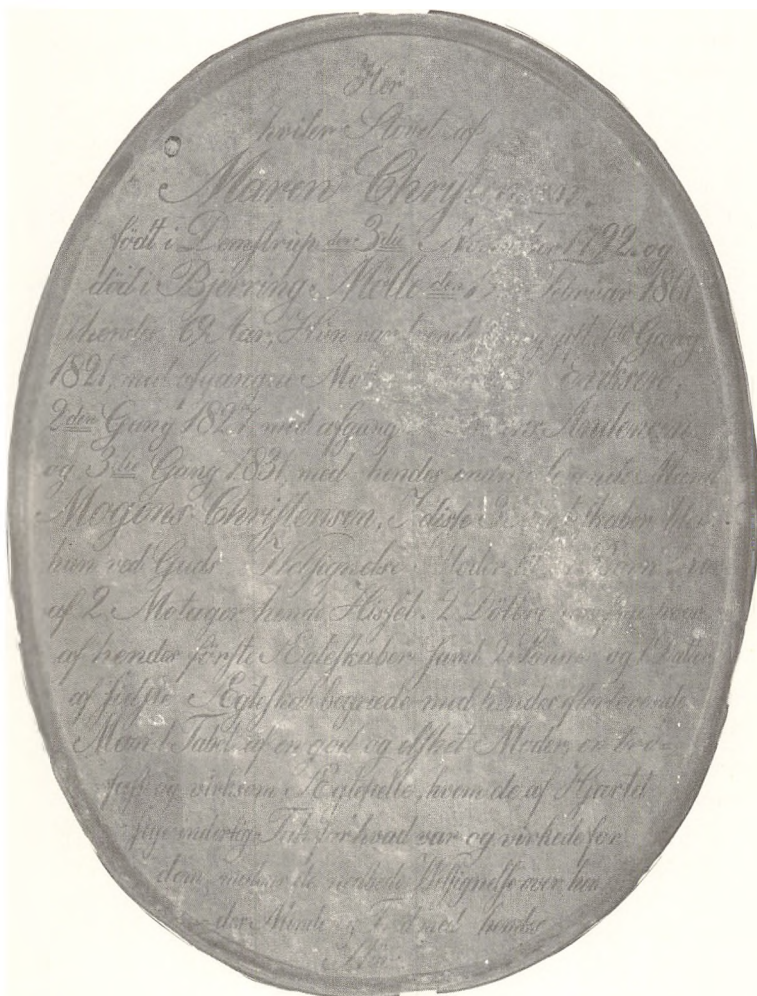
Bjerring mølle mistede et og samme år 2 af tjenestefolkene, idet en niårs tjenestedreng og en 75-årig karl døde 1827, mens pilledrengen Jens Arnoldus 15 år gammel mistede livet i mølleværket tre år før.

Foruden ved at forøge møllen med 6 parceller af Bjerring og 2 syd for åen var Anders Eriksen også ihærdig med at skaffe sig en livsarving. Næppe var hans gamle kone død 29/8 1820, før hans tjenestepige Maren Christensdatter, født i Demstrup 3/11 1792 som datter af hus-

mand Christen Vistisen og Mette Kirstine Jacobsdatter, der døde 1831 i møllen, 4/10 fødte en pige Ane Marie med udlagt barnefar Anders Poulsen, og inden hans giftermål med denne pige var hun gravid igen med en ny Ane Marie, der fødtes 18/1 1822. I mellemtiden havde mølleren ved kgl. bevilling af 27/4 1821 adopteret Anders Jacobsen Møller, der var født 22/6 1814 i Bøgeskov, og hvis mor Johanne Larsdatter var af bondestand og tjenestepige i møllen; hun ægtede 1817 boelsmand Søren Rasmussen i Stærkær; den udlagte far angaves at være landmand og død! Sønnen Erik Andersen fødtes 1824, men døde 2 år gammel.

Den ny møllerkone førte efter Anders Eriksens død 24/9 1826 møllen videre til sine 2 næste ægtefæller, først 31/3 1827 Laurs Andersen, født 1795 i Bjerring, død 27/5 1831, bror til lærer Niels Andersen i Ålum, og 23/11 1831 (sørgeåret var kort) blev hun ved kongebrev viet hjemme i møllen til Mogens Christensen, født i Mammen 1802 som søn af gårdmand Chr. Mogensen i Herkegård, hvor slægten sidder endnu. I Bjerringbro kirketårn opbevares en zinkplade, som har hængt i Bjerring kirke til minde om møllerkonen og hendes mænd, og på Bjerring kirkegård står endnu gravstenene. Hun døde 19/2 1861 og efterlod af 1. ægteskab Ane Marie, som 1844 var blevet gift med Bro-møller, af 2. Andrea Laursdatter, født 1827, gift 1850 med Peder Nielsen, sognefoged i Overlund, og af 3. Mette Cathrine Mogensdatter, født 1837, død 1816, gift med Chr. Christensen i Kjællinghøl, og sønnerne Laurids Mogensen, Tinggård i Sahl sogn, og Chr. Mogensen, den næste møller.

Mogens Christensen satte sig 1838 et uforgængeligt minde, idet han slog bro over Gudenåen for lettere at

**Mindeplade fra Bjerring kirke
over Maren Christensdatter**

Det gamle stuehus ca. 1900

komme til sine jorder hinsides åen, men også for at trække kunder til møllen fra Gullev og Gerning. Årstallet er meddelt af daværende lærer i Sahl Josef Christensen, og hermed har vi året for grundlæggelsen af Bjerringbro, der dog endnu 1859 hed Bjerring mølle bro, ligesom stationen lokalt i 1863 kaldtes Bjerring mølle station. 1868 bruges den nuværende stavemåde Bjerringbro om den begyndende by. Mogens Christensen byggede 1842 en vindmølle, der stod til 1912, og tilkøbte mange parceller i Bjerring og Hjermind sogne, så tilliggendet ved hans død 29/5 1867 var ca. 150 tdr. land.

Det kunstige sogneskel mellem Bjerring og Hjermind, der fandtes næsten til nutiden, skyldtes Tyreengen, hvorfra høet hentedes til den Hjermind bytyr, og som lå på

Møllegården ca. 1910

begge sider af det gamle bækløb på langs ad Markedsgade og ind i anlægget til mølledammen. Arealet, der nu består af den sydlige del af Skovvejen og vestlige del af Storegade, lå oprindeligt i Hjerminde sogn, men ved matrikuleringen først i 1800-tallet flyttedes grænsen, så ovennævnte, der tilhørte Bjerring mølle, overflyttedes til Bjerring sogn, og da byen opstod, skabtes mærkelige forhold. Syd for den senere bane var forholdene allerede først i århundredet ordnet, idet et lige bækløb var blevet gravet mest øst for den oprindelige snoede bæk, der endte 20 m vestligere, så vor have kan karakteriseres som møllebækens delta.

Efter at Hjermind by i 1832 var blevet omskiftet, og Båstrupgård var blevet nedflyttet på sin tildelte mark, blev dennes ejer, der købte sin gård fri af Ulstrup 1838, og mølleren i 1841 enige om at trække deres skel som en snorlige linie fra det ny nordlige bækløb til engene og så tæt på det gamle skels hjørner som muligt. Gårdmanden kunne dog ikke sælge jagtretten, som herskabet på Ulstrup havde forbeholdt sig for hele gården; man må således regne med, at mange senere borgere ikke havde jagtretten i deres egne haver.

I 1854 købte mølleren for 50 rdl. resten af jorden ud til Søndergade og i 1865 det nuværende hotels facadegrund og jorden mellem banen og engene for nogle arealer øst for møllebækken i Hjermind krat, som 1851–55 var købt for at anlægge en stampemølle. Pladsen til kroen var for smal, og allerede 2 år efter købtes grunden bagved helt hen til torvet, hvoraf den østlige halvdel i 1885 bortbyttedes til læge Gøtsche for markedspladsen, som denne havde købt bag kroen. Nu kunne mølleren bedre opfylde sit løfte af 25/5 1870 om at udlægge plads til kreaturmarked forår og efterår.

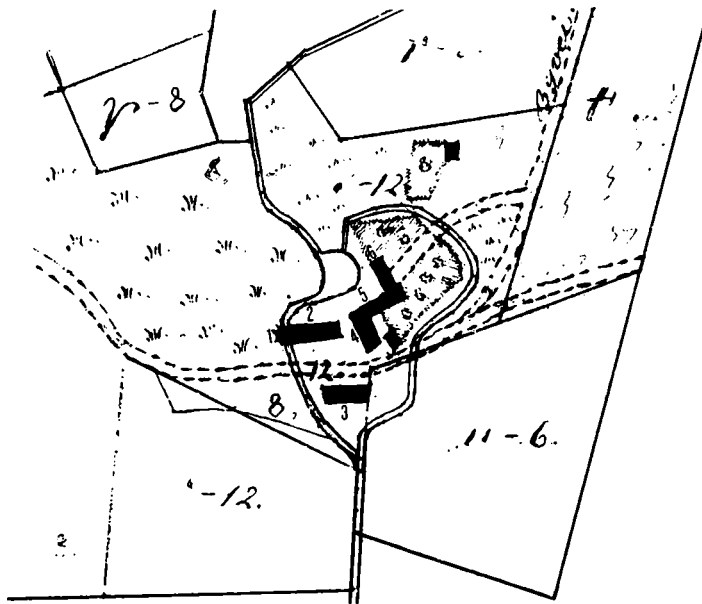
På de erhvervede jorder byggede mølleren først et brohus, som amtet 1858 tilkendte Hjermind kommune, og som lå langs den vej, der førte til hans bro. Hertil flyttede han sin købmandshandel, hvis oprettelse amtet havde anbefalet 1851, og sit gæstgiveri, som havde eksisteret i møllen, siden Frederik VI i 1833 gav kgl. bevilling til at holde værtshus og forsyne de rejsende og ankommende pramførere med fornødne logemønter samt spise- og drikkevarer til nødtørftighed og for en billig betaling. Traditionen beretter, at St. St. Blicher og Ernestine ofte var gæster i møllen på gennemrejse fra Spentrup til venner i

Hovedkrydset med købmandsgården før århundredeskiftet

Thorning; han gik ind i køkkenet hos møllerkonen og bad om en mellemmad, og det var en god mellemmad, hun gav ham; Ernestine havde madpakke med, men undte ikke ham nok. I 1859 byggedes købmandsgårdens store pakhus og i 1862 det endnu bevarede forhus, hvorfra kroen i 1866 flyttedes til sin nuværende plads og 2 år efter uvidedes med et bageri.

Iflg. brandforsikringsprotokoller havde møllen 1870 flg. bygninger: 1. møllehuset, 7 fag, 15 x 15 alen med 2 rugkværne, skalkværn, boghvedekværn og slagsigte. 2. stue-

Matrikelkort over møllen 1842

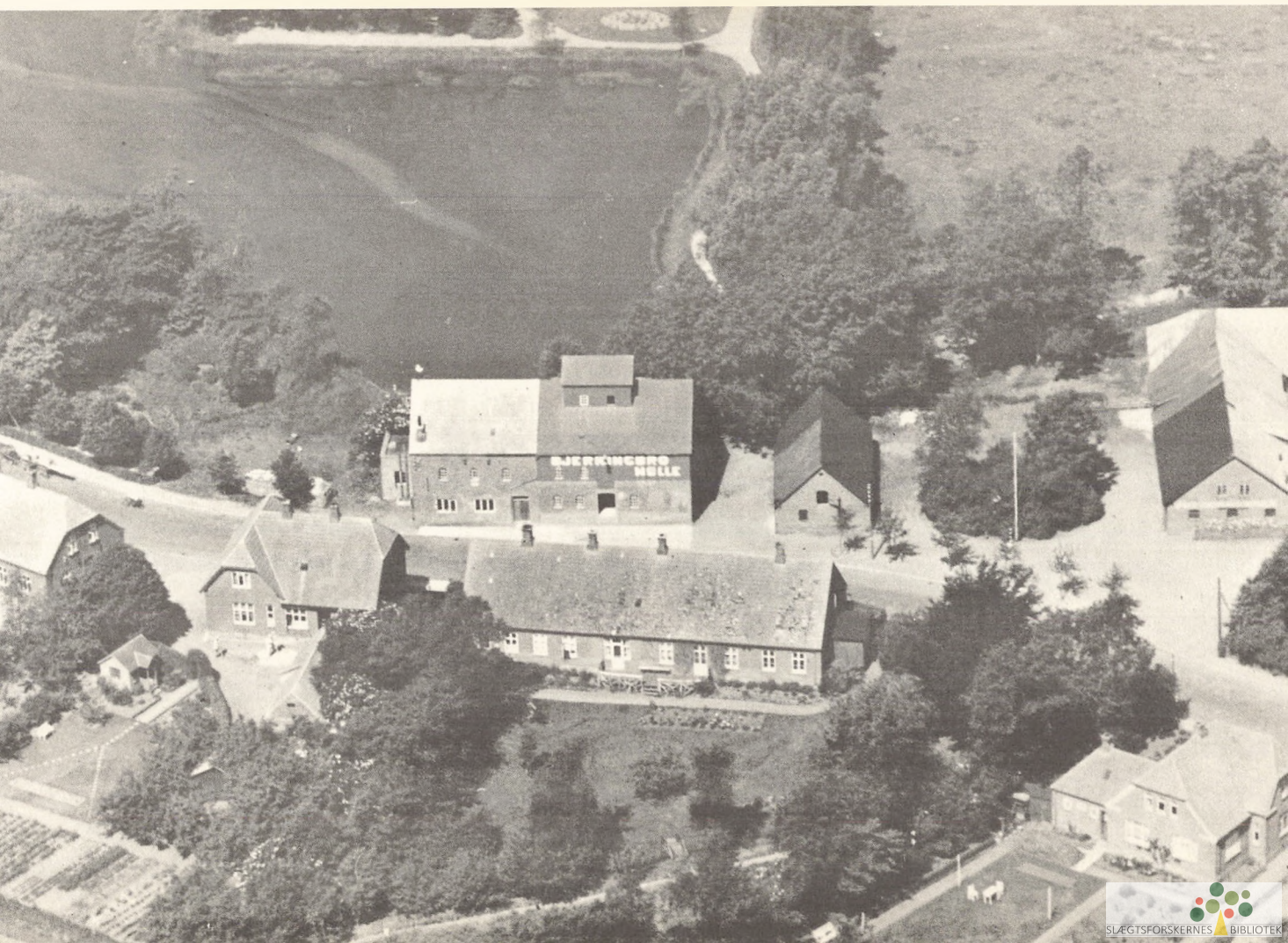
hus, 9 fag, 22 x 11 alen med 6 værelser, køkken, spise- og mælkekammer. 3. bryggers, gæstestald m. m., 18 fag, 45 x 10 alen. 4. stald, 18 fag, 45 x 9 alen. 5. kørelade, 12 fag, 30 x 13 alen. 6. svinesti, 7 fag, 17 x 8 alen. 7. smedie, 40 alen derfra, 4 fag, 9 x 6 alen. 8. vejrmølle, 80 alen derfra, 4 etager og 30 alens vingefang med rugkværn, pillekværn og trimmelsigte. Alt forsikret for 9500 rdl.

I 1867 giftede Christen Mogensen, født 1834, død 1898, sig med sin husholderske Antomine Nielsen, datter af Niels Christensen i Gødvad, og samme år fik han tinglæst et

Møller Chr. Mogensen
1834–1898

testamente fra forældrene som adkomst på møllen. Det lykkedes ham at holde ejendommene intakte til sin død, selv om købmandshandel og kro var bortforpagtet. Enken overdrog 1900 møllen og jorden i Bjerring sogn til sønnen Mogens Mogensen, og ejendommene i Hjermind sogn til datteren Mette (ang. undtagelser, se kortet); endvidere var der 2 døtre: Nielsine, der var diakonisse, og Maren, der 1891 blev gift med Julius Nielsen på Bjerringgård, men døde tidligt fra 2 børn. Mette Mogensen giftede sig

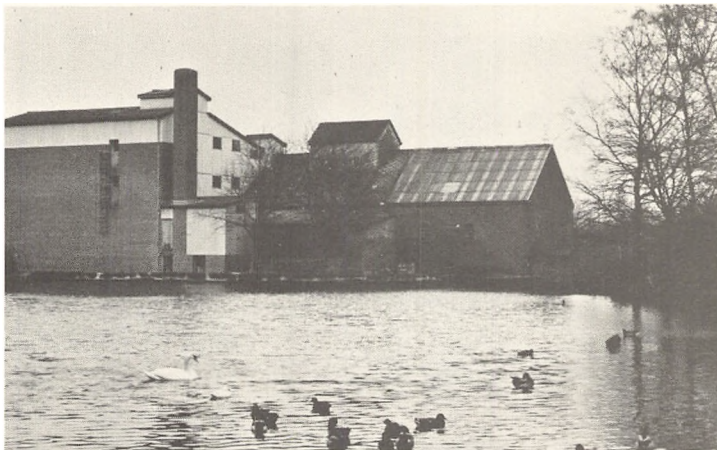

Møllegårdens og møllerens stuehuse, nedrevet 1963

1905 med senere generalpostdirektør Christen Iversen Mondrup, der 1911 også overtog møllen, hvis ledelse han havde haft i nogle år. I 1908 nedreves det gamle stuehus, der var sammenbygget med møllen, og et pakhus opførtes på pladsen.

I 1912 solgtes møllen alene til Rasmus Nielsen, født 1858 i Hede mølle, død 1927; hans søn Niels Nielsen overtog den 1920 og udvidede ved 1925 at sætte en etage

Møllen med 3 stuehuse; fra venstre: Rs. Nielsens, opf. 1914, Niels Nielsens, opf. 1920, Chr. Mogensens enkes, opf. 1899. Længst t.h. stalde, nedrevet 1947

Møllen anno 1974

på møllen og 1930 på lagerbygningen. 1949 skødede han møllen til sønnen Ejner Nielsen, der 6/8 1971 standsede hjulene i møllen, der de sidste mange år havde båret navnet Bjerringbro mølle.

Møllegården solgtes 1919 til sagfører Sørensen og 1926 til Vilhelm Mondrup, under hvem den helt udparcelleredes til glæde for vi mange, der nu bebor de gamle mølles jord, hvorefter Bjerringbro kommune overtog bygningerne og ganske likviderede sit ophav, men sikkert snart indretter et pænt anlæg på den historiske tomt.

BJERRING-BRO-MØLLE

af Erik Broch

Grafik ved Birgit Laursen

Bogen er sat med Linotype Garamond

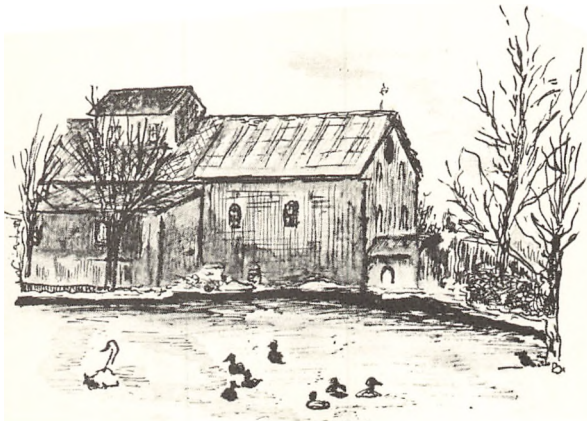
og papiret er Specialtryk 250

fra A/S De forenede Papirfabrikker

Tilrettelagt af Erling Mikkelsen

Reproduktion og tryk ved

Bjerringbro Bogtrykkeri, Bjerringbro

Gårdmændene måtte gå over broen

Bjerringbros fødselsdag er 21. maj

Nu har man i mange år gået og troet, at den møller Mogens Christensen, der i 1840 byggede en bro over Gudenåen, var en flink mand, der udelukkende tænkte på samfærdselen over åen, men noget tyder på, at han udelukkende har gjort det for sin egen skyld. Helt sikkert er det i hvert fald, at han har opkrævet bropenge, og et brev, som lokalhistorikeren overlærer Erik Broch, Bjerringbro, har fundet, lader antyde, at folk, der ikke havde ærinde i møllen, kun kunne få lov at benytte broen til fods. Det medførte en klage, som mølleren imidlertid ignorerede, og det offentlige fandt ikke anledning til påtale.

Læs her, hvad sogneforstanderskabet i Sahl-Gullev skrev til amtet i den anledning:

Mølleren i Bjerring Mogens Christensen har for længere tid siden i nærheden af sin mølle såvidt vides for egen regning bekostet en bro over Gudenåen. Da der imidlertid endnu ikke findes nogen tavle udhængt ved bommen hvoraf de, som passere broen, kunne erfare, hvor meget de skulle give i bropenge, kan dermed letteligen indsnige sig uorden.

Forstanderskabet tillader sig derfor i det ærede stiftamt ærbødigst at forespørge om denne enterprise er end-

nu aldeles privat og om det er ejeren af broen tilladt at nægte nogen passage over broen eller hæve vilkårlige bropenge for sådan passage.

Da man her fra sognene have bestandig samfærdsel med Middelsom herred over Bjerring bro, anser man det fornødent angående dette som færdselsmiddel at vide med vished, hvorvidt og under hvilke betingelser det tør afbenyttes.

Det er ikke forstanderskabet bekendt at bemeldte ejer af broen har nægtet nogen at passere samme, ej heller at han har taget mere end 4 skilling af en vogn for overkjørselen, men da han for længere tid siden har ladet gårdmændene af Sahl sogn Peder Borre og Mogens Rasmussen i nogen tid holde og råbe ved bommen uden at lade nogen komme ud til dem for at hæve bropenge, da han derefter selv er gået ud, har slået bommen i for dem og sagt til dem, at de kunne gå indenfor, synes slig fremgangsmåde ikke at stemme med humanitet som i andre henseender vises vejfarende, hvorfor man ikke noksom kan ønske at vide besked om hvorlunde det forholder sig med denne bro, samt hvilke rettigheder og forpligtelser ejeren derved har med hensyn til det offentlige.

I det tilfælde at ingen forpligtelser påhviler ham, skal forstanderskabet sørge for at der på den vej som fra Gullev fører ned til broen, blev opsat en tavle, som kan meddele de vejfarende underretning om at Bjerring bro er privat ejendom og at det står til ejeren frit at nægte hvem han vil lade passere broen.

I Forstanderskabet,
28. maj 1843

Paludan, Bang m. fl.

Amtet blev selvfølgelig nødt til at skrive til mølleren, men denne svarede i få linjer:

På grund af at jeg ikke véd hvor det foranstående forstanderskab haver hjemme, beder jeg mig herpå fritaget for at afgive erklæring.

Bjerring mølle,
9. juni 1843

Ærbødigst
M. Christensen

Og derpå svarede amtet, at der ikke var noget i denne sag, det offentlige kunne påtale.

Byggetilladelse 21. maj 1840

Erik Broch vil iøvrigt foreslå, at Bjerringbros føds-

selsdag fastsættes til 21. maj, idet det er den dato i 1840, møller Mogens Christensen fik tilladelse til at opføre broen over Gudenå.

I et endnu bevaret dokument skrev herredsfogeden:

Stiftamtmanden har under gårs dato tilskrevet mig således: Mogens Christensen har som landvæsenskommissæren bekendt forespurgt, om der fra det offentlige side er noget at erindre imod, at han i nærheden af møllen opfører en bro over Gudenåen. Efter at jeg har indhentet herredsfogeds Holms erklæring anmodes De om at bekendtgøre dette for ham, når han retter sig efter forskrifter, det offentlige måtte finde nødvendige med hensyn til pramfarten såvel stedet, hvor broen skal slås som angående broens indretning.

Ved at meddele dette skulle jeg pålægge Dem inden De begynder opførelsen, hertil at indberette, hvilket sted samme ønskes sat og derefter at afvente nærmere besked.

Middelsom-Sønderlyng herreder.
Viborg, den 21. maj (1840).
Rod

Dette er altså »dåbsattesten«, siger Broch, og der-

med véd vi nu, hvilken dag der bør fejres som byens fødselsdag.

Møller Mogens Christensen havde iøvrigt allerede i 1840 plan om anlæg af en ny landevej fra Viborg over Vinkel og Bjerringbro til Aarhus, men det affærdigede stiftamtmanden med, at der næppe kunne spares en halv mil ved så kostbart anlæg. I 1841 ville han afstå broen til det offentlige mod en godtgørelse, men det kongelige kancelli meddelte blot, at broen var privat. I 1848 gentog han påny sit tilbud om at overdrage broen til det offentlige, og heller ikke efter loven af 1857 om afløsning af broer lykkedes det ham at få gjort broen i penge. Da jernbanen kom i 1860 skulle der bygges en tidsvarende bro i nabolaget, hvorfor amtsrådet opfordrede mølleren til at afstå broen gratis, hvilket han indvilgede i, og i 1862 holdtes licitation over en ny bro, der kostede 5540 rdl.

Erik Broch, der er leder af lokalhistorisk arkiv, der netop har gennemført en udstilling af gamle billeder, takker iøvrigt for den interesse, der har været om udstillingen, og opfordrer påny borgerne til at overlade arkivet deres gamle, vanskeligt læselige dokumenter og breve til opbevaring under brandfrie forhold.